

Zalán Tibor (1973–1978)

Eötvös-szilánkok

Ahogy szemközt ült vele, egész elegáns megjelenése, világosszürke öltönye, épp csak lilába derengő inge, az ezüst nyakkendő fölötté, a sápadt és érzékeny, kissé ideges arc kétséget nem hagyóan tekintélyt parancsolva tornyosult fölé, noha az igazgató véznább és kisebb volt nála.

– Gesztenyepürét parancsol? – kérdezte, de ő csak megvonta a vállát.

– Egy fél pálinkát inkább.

– Azt nem kap – vakkantotta kurtán –, épp erről akarok magával beszélni.

– Egy fél pálinka miatt ülünk itt? – adta az ártatlant.

– A miatt is ülhetnénk épp – rándult meg az igazgató frissen borotvált arca, de erőt vett magán. – Ez a Virág cukrászda, kérem, nem pedig a Sárkány.

– Nem is a Nejlón – fűzte tovább vigyorogva a fiú –, sem a Vak egér, sem a Csirke. . .

Elhallgatott. Az igazgató kedvetlenül nézett el a válla fölött, látszott rajta, meg sem hallja, amit mond, hiába erőlködik szellemesnek, de legalább pimasznak lenni.

– Rendben van – hagyta rá végül –, rendelék magának egy fél pálinkát, már ha van itt pálinka, maga pedig őszintén válaszolni fog a kérdéseimre.

– Egy pálinkáért akarja megvenni az őszinteségemet?

– Nem, azért egy lyukas kétfillért sem adnék. Nyugodtan akarom megenni a gesztenyepürémet.

Kölcsönös borzadállyal nézték egymás töltekezését. Az igazgató a fiú pálinkázását, ami ezen a cizellált helyen brutális nagy parasztságnak tűnt föl számára, a fiú az igazgató gesztenyepürézését, ami nőiesnek, egyben komikusnak tetszett vad tempókhöz szokott szervezete számára.

– Kettő egész hatvanhárom – szűrte ki fogai közül a férfi.

– Pontosan, vagy a körül – bólogatott a fiú.

– Tudja, hogy mennyi a magáét követő legrosszabb átlag?

– Nem tudom.

– Négy egész negyvenhárom. És az már rossz – emelte fel mutatóujját az igazgató.

– Az már csakugyan rossz.

– Ne legyen cinikus. Mit kezdjek magával?

– Rúgjon ki!

– Hagyjon már lógva – felejtkezett el magáról az igazgató! – Hogy rúgnám ki, amikor maga a kollégiumi titkár!

– Akkor váltson le!

– Én szívesen leváltanám, de nem tehetem.

– Miért nem?

– Mert magát megválasztották, fiam. Csak azok válthatják le, akik megválasztották.

– Mondasson le velük!

Az igazgató bágyadtan elhúzta a száját.

– Már utána néztem ennek a megoldásnak is. Nem fogja leváltani a kollégium tagsága. Valamiért kedvelik magát.

– Akkor mi a megoldás?

– Mondjon le!

Most a fiú húzta el a száját.

– Nem tehetem. Szívesen lemondanék, de engem megválasztottak titkárrá.

És a választóim bizalmát élvezem.

– Maga a kollégium szégyene, ezzel az átlaggal.

– A rossz példa is példa – nyögte rá bizonytalanul a titkár.

– Patt – mondta az igazgató.

– Patt – mondta a titkár.

– Vége a híres szegedi Eötvös Kollégiumnak.

– Végünk van, igazgató úr – tárta szét a karját a titkár.

Hallgattak. Lelkük mélyén kedvelték egymást, a híres tudós, aki csak szeretett volna link lenni, de nem tudott, és a bohém lelkű költődiák, aki abban a fél évben elfelejtett tanulni, órára bejárni, nappali életet élni, s aki mire sem vágyott jobban, mint hogy fegyelmezett, okos és tudós diákja legyen az általa vezetett kollégiumnak. Nem néztek egymásra.

– Mi lesz most, igazgató úr?

– Nem tudom. Tényleg nem tudom, mert maga egy akkora nagy marha, fiam, hogy tényleg nem tudom. Csak annyit tudok – tette hozzá halkán és nagyon nyugodtan – hogy most elmegyünk innen a Béke tanszékre, és ott én is iszom egy pálinkát magával. Mert ott lehet.

– Mert ott lehet – visszhangozta lelkesen a fiú.

– Aztán majd kitalálunk valamit... vagy nem – emelte mutatóujját az arra haladó pincér felé az igazgató.

Kint alkonyodott...

*

– De ki a kurva anyja ette meg a rántottámat? – bömbölte végig az üres folyosót Cs.

– Csak annyi időre jöttem ki abból a k... (és itt egy szóismétlés következik, ami feldúlt lelki állapotát tekintve se nem szokatlan, se nem érthetetlen) konyhából, hogy kihozzam a 120-asból a sót. És mire visszaérek, üres az a k... (és itt egy újabb szóismétlés következik, ami a magyar nyelv feldúlt lelki állapotát tekintve akár már nehezményezhető is) serpenyő. Még csak kenyeret sem evett hozzá az a sz... (a beszédet egyre trágárabb medersodrásba terelte a jogos felindultság).

Elérte a folyosó végét, egy pillanatra elhallgatott, de csak annyi időre, míg megfordult.

– De ki a kurva anyja ette meg a rántottámat – kezdte újra a bömbölést Cs., pontosan idézve fel másodszor is az előbbi deklamált nagymonológ hátra lévő részét.

Az ajtók mögött visszafojtott lélegzettel hallgatott a kollégium. Egy tettes közöttük, és az ártatlan többiek. Még kuncogás sem hallatszott. Legalább az, de nem.

– Hát jó – emelte öklét az üres folyosóra Cs. – ezentúl én is megeszek mindent, ami a konyhában őrizetlenül marad. Még azt a k... (ez a szóismétlés már az ízléstelenség határát súrolta, ám emocionális összetevői indokoltá tették az alkalmazását) gázrózsát is lezabálom a tűzhelyről.

Hallgatózott, de a fenyegetésre nem jött válasz.

– Hallottátok? Mindent megeszek.

– Megeszem... – pendült meg valamelyik ajtó megett egy vézna kis hang. De el is halt nyomban.

– Ki volt az? Még ki is javítasz, te kis sz... (a beszédet ismét a már fentebb megismert, trágárabb medersodrásba terelte a jogos felindultság)? Téged is megeszek, ha ki mered dugni az orrod a folyosóra! De senki sem merte kidugni az orrát a folyosóra. Elvégre, egy rántotta miatt senki sem akart Cs. rettenetes, véres ozsonnája lenni.

Kint alkonyodott...

*

Az Aradi vértanúk tere az év egy napján az emlékezés méltó helye. A többi, háromszázhatvannégy napon kiváló futballpálya, igaz, betonos, ahonnan egy óra küzdelem után már égő talppal és dagadt bokával vánszorognak fölfelé a diákok az Eötvösbe; de a gyászos véget megelőző óra mindig tartalmaz, mármint, tartalmaz cseleket, gólokat, gáncsolásokat, anyázásokat, luftokat, mosolyokat az arra haladó lányoktól, fejcsóválásokat a téren csak azért is átsétáló, és így vétkesen valamelyik kombináció részesévé, illetve, elszenvetőjévé váló komoly, a halált megvető bátorsággal kezelő felnőttek részéről.

Így volt ez azon az ominózus napon is, amikor a nagy, véget érni nem akaróan hosszú, metálfényezésű autó kényelmesen, szépsége és egyedisége tudatában, macska kényességgel befordult a Dóm tér boltívei elé. Ív és ívelés e pillanatban összeért. T. ugyanis, abbéli örömeiben, hogy a labdát egy az egyben rávezető ellenfelet talányos reflexmozdulattal leszerelte, hatalmas kiflit rúgott a labdába, az pedig szállt, szállt, s ki tudja, hol áll meg, ha meg nem áll, pontosabban bele nem csapódik a meseautó oldalába, valahol a vezető ajtajának kilincse magasában, nagy horpadást szakítva örömteli érkezésével a bádogban. Az autó megállt, a fiúk megálltak a téren, a tér megállt a városban, a város megáll az országban, az ország megállt a kontinensben, a kontinens megállt a földben, a föld megállt a naprendszerben, a naprendszer pedig megállt a világegyetemben a rettenettől, csak a meseautó vezetője nem vett ebből észre semmit, mert megtörve az egyetemes leállást, komótosan, azaz, meglehetősen fenyegetően, kezdett kikászálódni

a vezetőülésből. Ez a kikászalódás nem volt mindennapi látványosság, mert csak jött elő, csak jött elő, magasodott és magasodott fölfelé, az égnek az ember, aki az istennek sem akart véget érni az Istennél alább.

– Huh – szakadt ki valakiből az őszinte.

– Huh – kaptak bátorságra a fiúk, és a huhogás mindaddig tartott, míg az óriásautó óriása teljes terjedelmében el nem hagyta a kasznit, és föl nem magasodott a mögötte álló kettős tornyokig. Hatalmas markában szürke kis gombóc pihent: a labda. A csönd leírhatatlan volt, nem is kísérletezünk azzal, hogy ezt megpróbáljuk.

– Ki volt az? – törte meg minden dramaturgiai érzék híján az óriásnyi ember ezt a jól beálló, a tér szerkezetéhez rendkívüli attraktivitással kapcsolódó csendet.

– Még egyszer megkérdezem, hogy ki volt az – ejtette le hangját a magasból, majdnem nyugodtan, az óriás. Egyébként labdát vitézül kergető, cseleket ármányosan végrehajtó lábak remegése zizegettette az elvékonyodott levegőt.

– Hát ennyire gyávák vagytok, hogy még csak nem is vállaljátok, amit csináltatok? – gúnyolódott fentről az óriás. Senki sem nézett a másikra. Senki sem nézett V.-re. V. sem nézett magára. Így nem láthatták, csak hallották, amint K. ércesen felszól a gölemnek.

– Én voltam. Tessék, itt vagyok. Mit akar velem csinálni?

Felnéztek. K. már a véget szakadni nem akaró ember előtt állt, s bár a kollégium talán legmagasabb emberpéldánya volt, törpének látszott a másikkal összemérődve. Az óriás arcán meglepetés és kétely.

– Te voltál? Vagy csak elvállalod?

K. megérezte a valahonnan támadt erkölcsi fölény hatalmas támasztékát a derekában. Szinte lábujjhegyre állva suhogta a kárvallott arcába: az legyen is magának mindegy, nem? Tehetek valamit önért – tette hozzá mosolyogva, mert már járt Amerikában, és tudta, hogy a keep smiling mellé valami ilyesmi mondatot illik odatenni. A természetes autós előbb eltátotta a száját, aztán, mintha súly húzná lefelé, nehéz mozdulattal kinyújtotta a kezét, melyből így kiesett a labda. Mutatóujja görcsösen meredt el rozszant oldalú autója felé.

– Látod azt – hörögte elhaló hangon –, azt a nagy puklit az ajtómon?

– Az nem pukli, hanem horpadás – világosította fel K. készségesen.

– No, oszt nem mindegy, hogy pukli vagy horpadás? – fortyant föl az ember.

– Egyáltalán nem mindegy. A pukli az dudor, a horpadás meg... hát, az meg negatív dudor.

– Negatív dudor? – emelte fel hangját Góliát a magasból.

– Most hoztam az autófényezőőtől a verdát, olyan volt, mint újkorában, és akkor nekem itt negatív dudorról van merszed pofázni?

Keze a magasba emelkedett, de az arcán a kitörni készülő sírás jelei látszódtak. Ezt a kettőt, így, már nem lehetett elviselni. Valaki felkapta a betonon árválkodó labdát, majd erre a jelre a fiúk futni kezdtek a kollégium felé, egymás hegyénhátán, de leginkább a Gödörből kilépők testén keresztül törtek a kapu felé. K.

még egy ideig állt a szoborként funkcionáló óriás előtt, akinek keze magasban, két szeme könnyben, majd látva, hogy az események ilyenén szerencsés fordulata után ő ide már nem kell, sarkon fordult, és csöppet sem sietős léptekkel elindult a többiek után. Csak egyet sasszézott, amikor az autóból viharként kitört a sírás és az átkozódás, olyan taknyom-nyálam egyben módon, megremegetve a tér ablakait, de ez az egy sasszézás is elég volt ahhoz, hogy birtokon, azaz, kapun belül kerüljön. Bent megállt, és riadtan fedezte fel magában, hogy nem emlékszik, milyen állásnál szakadt félbe a meccs.

Kint alkonyodott...

*

– És erre a K. Cs. azt mondta nekem, – zokogott vigasztalhatatlanul T. néni, a takarítónő – hogy én egy múmia vagyok.

Mindenki elszőrnyedt, aki hallotta ezt a rettenetes kijelentést. Legtöbben azért hirtelen feltámadó kíváncsisággal méregették T. nénit, és keresték rajta a múmiákra jellemző vonásokat. A gonoszabbjai, nyilván, találtak is, de a józan-ság azt kívánja, hogy leszögezzük, T. néni a legkevésbé sem hasonlított egy jól kivitelezett múmiához. Még így, zokogásában sem. Ahogy a kollégium sem emlékeztetett tetszetős piramisra, avagy egy gazdagon díszített sírkamrára. Valakinek végül eszébe jutott a tanácstalanság gordiuszi csomóját egy éles kérdéssel átvágni.

– Aztán, az a gazember K. Cs. mire föl mondta, hogy a T. néni egy múmia?

– Mert mondtam a K. Cs.-nak, hogy vegyen elég vécépapírt, mert folyton utánpótlás nélkül fogy el, elvégre azért gazdasági felelős.

Mindenki bólogatott.

– Hát ezért!

– Nem ezért – jött meg T. néni hangja.

– Ha nem ezért, akkor meg miért? – tanácstalanodott el ettől az is, aki érteni vélte ezt a gízai problematikát.

– Szóval – állt bele a teljes terjedelmével a rivaldába T. néni –, erre a K.Cs. hozott vagy tíz guriga vécépapírt. És odalökte elem. És azt mondta, hogy a T. néni ezzel most már körbetekerheti magát, mint egy múmia.

Újabb, de már kevésbé felháborodott hörgés hullámozott végig az érdeklődők kicsiny, lelkes táborán.

– És – kérdezte bátortalanul valaki.

– Nincs és, lejárt a munkaidőm. Akit ébresztenem kell reggel, az írja fel magát a táblára! Négytől lehet kelni. De úgysem kel fel négykor senki. Hallom, hogy buli lesz megint. Sokallom én ezt a sok bulit, sokallom. Maguk mégis a város legjobb kollégiuma, aztán hírlik, hogy kétszer-háromszor is kijönnek a rendőrök ide ilyenkor, csendháborodás miatt.

– Mi miatt, maga múmia? – hördült fel valaki fájdalmasan a háta mögül.

– Hallották? – rikkantotta diadalmasan T. néni. Valaki már megint múmiázik. Se tisztelet, se semmi, nem maradt már itt – próbálta befejezni a mondatát a derék takarítónő. – Még jó, hogy megyek is innen el is.

Kint alkonyodott...

*

Tűnődöm, miért ezeket a szilánkokat markoltam egybe, amikor annyi más, fontosabb közlendőm is lehetett volna egy elit-kollégiumról. Nem tudom. Talán, mert az elit egy kívülről jövő címke, ezt belül megélni soha nem tudtam, talán mások is voltak ezzel így. Annyi jó emberrel találkoztam itt, miért nem az ő történetüket mesélem el? Érthetetlen. Itt van például a 120-as szoba, amelyben éltem. Mindegyik lakója, rajtam kívül, megérdemel egy külön legendáriumot. Tosits Iván. Krajcsi Péter. Kálmán Miklós. Bugyi László. Baranyai István. Csapody Miklós... Írnám a névsort, hogy kik laktak a többi szobában, de a nevek - köthető történetek, történések nélkül, nem mondanak másoknak semmit. Pedig. Egyszer talán megírom ezeket a történeteket, felidézem ezeket a történéseket. Vagy nem. Nekem életem meghatározó ideje volt az Eötvösben eltöltött öt év. De abbahagyom, mert itt már belemegyek az emlékezők szokásos tiszteletköreibe. Nem akarnám most, ezt. Csak annyit, hogy ezer történet volt. Meg nem azért fontos emberek, mert ma valakik szinte kivétel nélkül, „öregbítve alma materük jó hírnevét”. Persze, bármennyire is közhelyes ez, lehet nagyon fontos. Sőt, biztosan az. De gellert kap tőle az a régi lét, ami leírhatatlan volt, mert szabadok voltunk és együtt voltunk. És boldog voltam itt, mert nagyon tehetséges emberek vettek körül, ahogy azóta sem, így, sehol.